

Meslek Seçimi

Meslek, bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı, kuralları toplum tarafından belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan bilgi ve becerilere dayalı faaliyetler bütünüdür. Mesleğin sürdürülmesinde etkili olan kazanç, bireyin meslek seçimi kararını etkileyen tek etken değildir. Bu kararı etkileyen sosyal statü, düzenli yaşam gibi farklı doyum kaynakları da vardır. Kazanç sağlama gibi sorunu olmayan kişilerin mesleki faaliyetlerini sürdürmelerinin ya da bazı bireylerin az gelir getiren meslekleri çok gelir getiren mesleklere tercih etmelerini nedeni de budur.

Meslek, bireyin kendini ve yeteneklerini geliştirme, gerçekleştirme yoludur. Bireyin kişilik özelliklerini, ideallerini, hayat görüşünü, değerlerini belirler. Bireyin gününün büyük bir bölümünü işinde geçirir. Bireyin yaptığı faaliyet, ilgi ve yeteneklerine hitap ediyorsa kişi mesleki açıdan doyum sağlar. Mesleki doyum ise genel doyuma yansır. Bireyin hayatta doyum sağlaması bir anlamda kendi özelliklerine uygun doyum sağlayacağı meslek seçmesine bağlıdır. Meslek seçimindeki kararı bireyin, işindeki başarı ve başarısızlığını da etkiler. Her birey farklı ilgi ve yeteneklere sahiptir. Her meslek de farklı yetenekleri gerektirir. Bir kimse sahip olduğu yetenekleri gerektiren mesleklerde başarılı olur. Günümüzde meslek seçeneklerinin artması, buna bağlı olarak meslekte uzmanlaşmanın artması, mesleğe hazırlanmanın uzun süreli eğitim gerektirmesi meslek seçiminin önemini arttırmaktadır. Bireyin seçim yapmak zorunda olduğu meslekler çok çeşitlidir. Tüm bunlar doğru ve gerçekçi seçimler yapma zorunluluğunu arttırmaktadır.

Bireyin gelecekteki yaşam tarzını belirlemede dönüm noktası olan mesleki tercihini yaparken doğru ve isabetli karar verebilmesi için izleyeceği basamaklar şöyle sıralanabilir:

1. BİREYİN YETENEKLERİNİN BELİRLENMESİ (BEN NELER YAPABİLİRİM?)

Yetenek belli bir eğitimden yararlanma gücüdür. Bireyin hangi eğitim programında başarılı olabileceğini gösterir. Yetenek meslekteki başarıyı etkileyen etkenlerden biridir ve temel gerekliliktir. Seçtiği mesleğin gerektirdiği azami yetenek düzeyine sahip olmayan bireyin o meslekte başarılı olması olası değildir. Bunun yanında sahip olduğu yeteneklerinin kapasitesinin altında bir yetenek düzeyi gerektiren mesleğe yönelen bireyin meslekte doyum sağlaması da mümkün olmayacaktır.

Akademik yeteneğin, derslerindeki başarı ya da başarısızlığının araştırılması, sözel ya da sayısal düşünme yeteneklerinden hangisinde daha başarılı olduğunu belirlenmesi gerekmektedir. Bunun için bireyin fen, sosyal, matematik, türkçe derslerindeki başarısı bir ölçüt olabilir. Bunun dışında cisimleri üç boyutta görebilme, şekiller arası benzerlik ve farklılıkları bulabilme gücü de araştırılması gereken bir yetenek alanıdır. Sayısal düşünme gücüne sahip olmayan, fen, matematik gibi sayısal derslerde başarılı olmayan bir bireyin tıp fakültesi, diş hekimliği, mühendislikler gibi sayısal puanı ile öğrenci alan yüksek öğretim programlarında başarılı olmaları mümkün değildir. Cisimleri üç boyutlu görebilme, bir evin planına bakarak o evin yapılmış halini göz önünde canlandırabilme, bir şeklin açılımını düzlem üzerinde görebilme (çizebilme) gücüne sahip olan birey mimarlık eğitiminde başarılı olabilecektir. Sözcükleri ustalıkla kullanamayan, zengin bir sözcük dağarcığına sahip olmayan kişinin dil ve edebiyat programında başarılı olması zordur.

2. İLGİ ALANLARININ BELİRLENMESİ (BEN NELERİ YAPMAKTAN HOŞLANIRIM?)

Yetenekler bireyin hangi eğitim programında daha başarılı olabileceğini gösterirken; ilgiler, bireyin hangi alanlarda hangi faaliyetlerle uğraşmaktan zevk duyacağını belirler. İlgiler, yetenekle ilişkilidir. İlgi duyduğumuz alanlar, çoğunlukla yetenekli olduğumuz alanlardır.

Seçilecek olan mesleğin, insanlarla diyalogu, onları yönetmeyi, yönlendirmeyi, onlara hitap etmeyi, yardım etmeyi mi yoksa insanlarla değil de objelerle uğraşmayı gerektiren faaliyetleri mi gerektiriyor sorularına yanıt aranması ve edebiyata, müziğe, güzel sanatlara karşı olan ilgilerin de belirlenmesi gerekir.

Birey, ilgi duyduğu, hoşlandığı şeyleri severek yapar. Bireyin ilgi duymadığı bir faaliyete yönelmesi hem mesleki doyumunu, hem de başarısını olumsuz olarak etkileyecektir.

İnsanlara yardım etmekten, insanların sorunlarını dinleyip, sorunlarına çözüm aramaktan zevk almayan bir psikoloğun başarılı olma olasılığı düşüktür.

3. İŞ DEĞERLERİNİN BELİRLENMESİ (BEN NE İSTİYORUM?)

Yetenek ve ilgilerin belirlenmesinin ardından bireyin meslekteki beklentilerini tanımlaması gerekir. İş değerleri, bireyin meslekte nelere önem verdiğini, mesleki faaliyetin sonunda elde etmek istediği olanakları gösterir. Kazanç, yaratıcılığı kullanma, liderlik, yeteneğini kullanma, işbirliği, ün sahibi olma, sosyal statü, düzenli yaşam, değişiklik gibi iş değerleri vardır. Birey bu değerlerden kendisi için önemli olanları belirlemelidir. Kendisine belirlediği bu değerleri sağlayacak mesleğe yönelmelidir. Ancak ilgi ve yeteneklerinin de gözardı edilmemesi gerekir. Meslekte düzenli bir yaşama, sosyal statüye, işbirliğine, yaratıcılığın anlatım bulmasına önem veren birey kendisine bu beklentilerini sağlayacak "öğretmenlik" mesleğini tercih edebilir.

4. KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN BELİRLENMESİ (KARAKTERİM NASIL?)

Bireyin meslek seçiminde isabetli olabilmesi kişilik özelliklerini çok iyi tanıyıp bu özellikleri gerektiren mesleklere yönelmesine bağlıdır.

Bireylerin çok farklı kişilik özellikleri vardır. Atak, girişken, çekingen, uysal, hırslı, idealiste, hayal gücü zengin, realist, mantıklı, sinirli, kendi başına buyruk, alçak gönüllü, düzenli, kurallara bağlı vb. çok çeşitli kişilik özellikleri bulunur. Bireyin sayılan bu özelliklerden hangisine sahip olduğunu belirlemesi, seçimini bu doğrultuda yapması gerekir.

Örneğin; ikna gücü yüksek, dışa dönük, insanlarla devamlı ilişki halinde olan, girişimci niteliklere sahip olan birey avukat, politikacı ya da pazarlamacı olabilir. Kurallara bağlı, düzenli, statüye önem veren, sorumlu, nesnelere uğraşmaktan hoşlanan bireylerin bankacılık, büro memurluğu, muhasebe gibi mesleklere yönelmeleri isabetli olacaktır.

5. İLGI DUYULAN MESLEKLERİN İNCELENMESİ

Bireyin kendini tanımasının ardından ilgi duyduğu meslekleri de tanıması gerekir. Bireyin meslekler hakkında araştırmasını;

- Meslek mensuplarının yaptığı temel faaliyetler
- Çalışma ortamı
- Çalışma koşulları
- Çalışanlarda aranan nitelikler
- Mesleğe hazırlanma
- İlk işe giriş
- Meslekte ilerleme
- Kazanç
- İş bulma olanağı ve mesleğin geleceği
- Mesleğin gerektirdiği nitelikler vb.

konularında yoğunlaştırması gerekir. Bilgi toplamak için, meslekleri tanıtan yayınlardan, rehber kitapçıklardan, mesleki tanıtım seminerlerinden, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinden, okullardaki-dershanelerdeki rehberlik servislerinden, o mesleğin mensuplarından yararlanılabilir.

Birey kendi özellikleri ile mesleğin özelliklerini eşleştirerek kararlarını oluşturabilir. Üzerinde durulacak temel nokta, bireyin kendini olmak istediği gibi değil, olduğu gibi objektif olarak tanıması, ilgi duyduğu meslekleri de olumlu-olumsuz yönleri ile tanımasıdır. Bireyin meslek seçimi kararını etkileyen etmenlerden biri de anne-babanın genç üzerinde oluşturduğu baskı ya da yönlendirmesidir. Birçok ebeveyn çocuklarını çok kazandıran saygın mesleklerde görmek ister. Meslek seçimindeki kararını net olarak belirlemeyen birey bu baskılardan etkilenir ve ailesinin istediği mesleğe yönelir. Birey bu şekilde zaman içerisinde seçtiği mesleğin kendine uygun olmadığını görür. Kendi arzuladığı mesleğe ulaşmak için ya öğrenimini yarıda keser ya da öğrenimini tamamladıktan sonra tekrar bir hazırlığa girişir. Bu durum genç için zaman ve emek

kayı oluşturur. Bu tip durumlara düşmemek için bireyin kararlarını kendisinin vermesi, bu karar doğrultusunda ailesini ikna etmesi, anne-babanın da gencin bu kararına saygı göstermesi gerekir.

Kişilik özelliklerinize, yeteneklerinize, günün koşullarına uygun bilinçli bir meslek seçimi toplumda sağlıklı, mutlu, kendi kendisiyle barışık insanların sayısını da çoğaltacaktır. Meslek seçimi hem bireysel hem de toplumsal açıdan büyük önem taşımaktadır. Bireysel yönden birtakım fizyolojik ihtiyaçların doyurulmasında; toplumsal açıdan da toplumsal gelişmeye temel oluşturacak olan insan gücünün planlanmasında önemi açıkça görülmektedir.